

Tine Egelund

Januar 2009

Dansk Socialrådgiverforenings høring i Fællessalen i Folketinget d. 30.1.2009

Hvad ved vi om de vigtigste faktorer i en god børnesag?

DS har bestemt en ambitiøs titel for dette foredrag. Jeg kan ikke på nogen udtømmende måde pege på de vigtigste faktorer i en god børnesag. I stedet vil jeg diskutere nogle forskningsperspektiver, som har en væsentlig plads i den offentlige debat om børn i nød, herunder i drøftelsen af 'Barnets reform'. Mest, men ikke udelukkende, vil jeg tage udgangspunkt i de anbragte børn, som er dem, jeg har arbejdet mest med de senere år. Fokus er på dansk forskning, hvor det er muligt, fordi det er svært at oversætte forskningsresultater mellem forskellige kulturer. I oplægget vil jeg tage følgende emner op:

- Barnets inddragelse i dets klientkarriere
- Forældre som forudsætning for positive udviklingsforløb og for et sammenhængende børneliv for anbragte børn
- Stabilitet i anbringelserne
- Kravet om evidensbaseret af det sociale arbejde
- Effekter af anbringelse uden for hjemmet
- Tvang

Barnets placering i deres sag

Hver gang en 'Barnets reform' diskuteres, bør barnets placering i sin egen sag være i fokus. Reglerne for høring af børnene blev skærpet ved anbringelsesreformen fra 2006, men den formelle sikring af barnets inddragelse i hendes eller hans sag er fortsat begrænset. De lovmæssige krav til høring kan principielt opfyldes ved at en eller anden, som ikke nødvendigvis er sagsbehandleren, taler med barnet et kvarter. En forstander for et børnehjem fortalte mig for nylig, at det var reglen snarere end undtagelsen, at sagsbehandleren ved første tilsynsbesøg præsenterer sig for barnet, fordi de aldrig har mødt hinanden før. Denne observation i praksis modsvarer af forskningsresultater om, at det lovgivningsmæssige krav om høring ikke altid implementeres, specielt ikke for mindre eller

mellemstore børn. Og af resultater, hvor anbragte børn føler sig behandlet som 'postpakker', der bliver sendt fra sted til sted uden at blive informeret, endsige taget med på råd.

Der er mange strømninger i samfundet, der lægger vægt på at lade børn - også mindre børn - komme til orde, fx i forbindelse med skilsmisse og samvær. Ved enhver reform af lovgivningen om børn i nød er det ud fra foreliggende forskningsresultater værd at diskutere, om klientbørn er stillet tilstrækkeligt godt. Hvor gamle skal de være for at have partsstatus? Skal alle børn have egen advokat? Hvordan sikrer man ikke blot høring af barnet, men hjælp til de eksistentielle konflikter, der uvægerligt følger af anbringelse uden for hjemmet? Hvad skal børnene kunne klage over? I hvilke elementer af anbringelsesprocessen skal børn høres – er det kun om selve anbringelsen, eller er det om anbringelsesstedet, samvær og med hvem undervejs, skoleskift m.v.? Der er efter eksisterende forskningsresultater lang vej at gå endnu, før man kan tale om, at børn i nød deltager i centrale beslutninger om deres liv. Deltagelse betyder ikke at bestemme, men i langt højere grad end nu at blive informeret realistisk, at blive hørt om mange aspekter af forløbet, at snakke om, hvad der er vanskeligt osv., dvs. at barnet bliver sikret en voksen, børnekyndig samtalepartner som led i sagsforløbet.

Mere alment ligger der i barnets deltagelse, at man er orienteret mod barnets egen definition af både konflikternes karakter og løsningsforslag. Der ligger, som jeg vil vende tilbage til, en betydelig risiko, specielt hvad de større børn angår, for, at man ikke kan gennemføre, hvad man har sat sig for, herunder anbringelser af unge, hvis ikke den unge selv er med på det.

Forældres/families betydning

Der er en tilbøjelighed til at modstille børns og forældres interesser og markere, at barnets bedste bør gå forud for forældreinteresser. Der er klart situationer, hvor man må tilsidesætte forældreinteresser markant, hvis man skal kunne hjælpe et barn. Jeg synes imidlertid i øjeblikket, det er mere interessant, i hvor høj grad forældre og børn hænger sammen, også når der er tale om anbragte børn med betydelige skader og forældre med begrænset kapacitet. Vi har længe vidst fra udenlandsk forskning og herhjemme blandt andet fra TABUKA's rapport, at de færreste anbragte børn bevarer kontakten med anbringelsesmiljøet ret lang tid efter anbringelsens ophør. Det gælder også børn, der er anbragt i mange år i samme familiepleje. I stedet genoptager de som unge ofte kontakten med den biologiske familie. Søskende bliver fx et vigtigt nyt netværk, selvom vi i SFI's

Forløbsundersøgelse af anbragte børn kan se, at der under anbringelsen faktisk sker et tab af søskende og anden slægt for en relativt stor gruppe af anbragte børn. Alene på grund af, at den biologiske familie genvinder sin betydning efter anbringelsen, må man tage forældre og forældres involvering alvorligt.

Vi kan i to igangværende undersøgelser: en om sammenbrud i teenageanbringelser og en om døgninstitutioners hverdag og vilkår, se, at forældre - også under anbringelsen - spiller en betydelig rolle for børnene og de unge. I interview med teenagere, hvis anbringelse er brudt sammen, springer det i øjnene, at forældre, som eventuelt har vanrøgtet eller har alvorlige kontroverser med de unge, alligevel ofte bliver deres eneste sikkerhedsnet i kaotiske perioder og på en eller anden måde hjælper dem videre, om ikke andet så til en ny anbringelse. I forhold til mindre børn på døgninstitutioner gør omfattende observationer det klart, hvor stor en rolle forældre spiller også for børn, der har været udsat for ganske meget derhjemme. De savner forældrene, bekymrer sig for dem, beskytter dem mod de signaler om, at forældrene ikke er gode nok, som anbringelsen som sådan sender, de vogter på kritik af forældrene og er af samme grund ambivalente over for at indgå relationer til de nye omsorgsgivere. På nogle døgninstitutioner er forældresamarbejdet tyndt, og forældrene er kun i begrænset omfang nærværende i barnets dagligliv. Børnene er de eneste, der forsøger at integrere forældrene i deres liv på institutionen. For børnene kan en sådan situation have store omkostninger. Svensk forskning sandsynliggør, at et barn kun får en tilknytning til de nye omsorgsgivere, hvis de og forældrene kan arbejde gensidigt respektfuldt sammen om barnet. Kun i så fald ser det ud til, at en dobbelt tilknytning kan opstå, og barnet fuldt ud kan nyttiggøre anbringelsesstedets tilbud.

Så en væsentlig faktor i en god børnesag er fra første færd og hele forløbet igennem at søge at mobilisere forældrene i barnets liv, om end i en anden form for forældreskab end det sædvanlige, og bruge fantasi og kræfter på at få et samarbejde konsolideret. Der er ingen sentimentalitet i dette, det kan gavne barnet og barnets tilknytning til anbringelsesstedet. Det forhindrer som nævnt ikke, at man af og til må gøre det modsatte, når barnets og forældrenes interesser er åbenbart modstridende.

Stabilitet

Stabilitet for det anbragte barn står i centrum af lovforslaget om kontinuitet i anbringelsen.

Fra et forskningsmæssigt synspunkt kan man lidt forenklet sige, at én faktor er afgørende for stabilitet eller ustabilitet i anbringelsen af børn, når vi snakker om børn under teenagealderen, nemlig anbringelsens varighed. Det ligner en lovmæssighed, at jo længere tid et barn er anbragt, jo mere turbulent vil anbringelsesforløbet se ud. Med længere tid er der simpelthen plads til, at flere brud og skift kan finde sted. I vor forløbsundersøgelse af de anbragte børn fra årgang 1995 viser det sig på den måde, da børnene var 11 år, at 29 % af de børn, der blev anbragt før de fyldte 1 år, og 0 % af de børn, der blev anbragt, da de var 10-11 år, har oplevet mere end to anbringelsessteder i deres forløb. Jeg blev overrasket, da jeg i bemærkningerne til lovforslaget med henvisning til vor undersøgelse læste, at man socialpolitisk betragter det som yderst problematisk, at 12 % af de anbragte børn har et ustabil forløb efter vor definition, der indebærer at forløbet anses for stabilt, hvis barnet højst har oplevet to anbringelsessteder. (Vi har valgt denne definition i lyset af, at mange og specielt mindre børn først observeres på døgninstitution for at vurdere, hvad der er den bedste permanente anbringelse for dem.) Vi finder altså, at 88 % af de børn, der er anbragt mellem 0 og 11 år, har et stabilt forløb. Efter min opfattelse er det en relativt høj grad af stabilitet, selvom man naturligvis skal tage det alvorligt, at hvert barn, der oplever et turbulent anbringelsesforløb, er et for meget. Jeg tror desværre, at anbringelse som sådan åbner op for en vis ustabilitet, som ikke kan undgås. Dels på grund af hjemtagelser og hjemgivelser, som man ikke kan komme uden om, med mindre man helt vil forbyde anbragte børns hjemgivelse, hvad der forekommer ret usandsynligt. Nogen ustabilitet opstår også på grund af, at den anbringende myndighed kan fejlbedømme, hvor et barn skal anbringes, så placeringen må laves om, hvilket i så fald må ses som positivt. Selvfølgelig kan man altid tilstræbe at gøre tingene bedre, men samlet set 88 % af de anbragte børn mellem 0 og 11 år, der har oplevet en stabil anbringelse, er måske bedre, end man kunne frygte, når man sammenligner med udenlandske tal. Jeg er skeptisk overfor, at lovforslaget om kontinuitet samlet vil bringe antallet af stabile anbringelser op for de mindre børn. Flere af lovændringerne vil sandsynligvis medføre længere anbringelser (bl.a. 3-års-reglen for spædbørn og videreførelse af anbringelsen), hvilket, hvis vore resultater holder, tenderer til at øge ustabiliteten.

For teenagebørn tegner der sig et andet billede, der udfordrer hensigterne om stabilitet mere, end det der gælder for de mindre børn. Teenageanbringelser er ustabile, ikke mindst på grund af sammenbrud i anbringelserne. De unge stemmer med fødderne og går deres vej, eller anbringelsesstedet vil ikke have dem, når børnenes problemer manifesteres, nogle gange er det også forvaltningen, der uplanlagt afbryder forløbet. Vi er ved at være færdige med en undersøgelse om

sammenbrud i teenageanbringelser, og resultatet er, at 43 % af teenagerne (42 % af drengene og 45 % af pigerne) oplever et eller flere sammenbrud i deres anbringelse, og som regel ret kort tid efter anbringelsen. ”Så gør noget andet!” - vil de fleste vel sige. ”Prøv ambulante metoder!” Jeg vil skynde mig at sige, at jeg ser positivt på effektive, ambulante metoder, der kan træde i stedet for anbringelserne af de dårligst stillede unge, hvis sådanne metoder findes. Men jeg tror, at det er mere komplekst. Vi har interviewet de unge, der har oplevet sammenbrud, og det bliver for de fleste unges vedkommende klart, at det er svært at forestille sig, at de kunne være andre steder end i en anbringelse, enten fordi der ikke eksisterer noget brugbart omsorgsmiljø hos forældrene, eller fordi de unge har problemer af en størrelsesorden, som selv forældre med mange ressourcer næppe kan magte. Det er vanskeligt at forklare den store sammenbrudsfrekvens, der dog ikke er markant større end i andre lande. Der er en del, tror jeg, hænger sammen med ungdommens selvstændiggørelse og omvæltningerne, der finder sted der. De, der selv har haft såkaldt ’almindelige’ teenagebørn, kender til, hvor krævende, dramatiske og besværlige, de kan være. Og de anbragte børn er ud over ’almindelige’ ungdomskonflikter op imod svære opvækstbetingelser, mange nederlag og egne adfærdsformer, der kan være voldsomt besværlige for dem selv og os andre. Det vigtigste i en sammenhæng som ’barnets reform’ er, om vi overhovedet har udviklet nok kvalitetsprægede anbringelsesformer til den kardinalfigur i børneforsorgen, som den antisociale unge udgør. Det er tankevækkende, at der har været arbejdet med ’det farlige barn’, nemlig den antisociale unge, fra den moderne børneforsorgs fødsel for godt 100 år siden, men noget columbusæg er endnu ikke fundet i behandlingen af ham. Eftersom anbringelsesfænomenet som helhed er ved at være et teenagefænomen, synes jeg, at et af de vigtigste felter, hvis den gode anbringelse skal realiseres, er at lægge betydelig innovativ kraft i udviklingen af anbringelsesformer, der imødekommer de unges behov.

Sammenfattende ligger det største stabilitetsproblem ud fra en forskningsmæssig synsvinkel i de store – og ikke de små – børns anbringelser.

Evidensbasering

Et udtalt krav til praksis og til forskningen i dag er evidensbasering. Praktikere skal handle på videnskabelig grund. Normalt taler man kun om evidens, hvad løsningskategorier angår. Men skal man evidensbasere seriøst, vedrører det også, hvad man i medicinen kalder diagnosekategorier.

Man skal altså basere sin praksis på videnskabelige sandheder om både, hvad der udgør problemet, og hvad der er den rette handling. Det gør ikke engang hard core medicinsk virksomhed fuldt ud.

For at undgå misforståelser, vil jeg slå fast, at jeg naturligvis ikke er modstander af, at man har viden at basere sin praksis på, og naturligvis heller ikke, at kundskaben har videnskabens form. Men som forsker mener jeg alligevel, at en socialt arbejdes praksis baseret alene på videnskabelig kundskab, ville blive højst fragmentarisk, som et komplekst puslespil, hvor hver anden brik mangler. Med det mener jeg ikke blot, at vi i dag mangler kundskab – det gør vi nemlig i høj grad. Den type undersøgelser om effekter, som nu efterspørges, har ikke været i vælten før de sidste i realiteten få år. Kommunerne har heller ikke tradition for at evaluere deres eget arbejde. Så rent faktisk er vor viden om effekter af danske sociale indsatser til dato yderst begrænset. Jeg mener dybest set også, at der er behov for flere kundskabsformer i en så kompleks praksis som socialt arbejde. Der er brug for videnskabelig kundskab og meget mere, end den i dag benyttes, men der er også brug for erfaringsbaseret viden, intuition m.v.

Jeg tror ikke for alvor på manualer på børneforsorsomsområdet. Hvis man overhovedet kunne lave en diagnosemanual, altså en videnskabeligt baseret manual over, hvilke tegn hos børn man skal se efter, ville den blive en blanding af trivielt og højst usikkert. Trivielt i den forstand, at helt oplagte tegn, fx alvorlig mishandling af et barn, sådan set ikke behøver nogen manual. Og usikkert i den forstand, at de fleste risici, børn eksponeres for, kan føre til både en ugunstig og gunstig udvikling, afhængigt af mange andre faktorer i barnets kontekst.

En løsningsmanual vil med dagens viden og med den viden, vi kan nå at oparbejde i de kommende mange år, have begrænset værdi for praksis. Dels fordi mange effektundersøgelser peger på neutrale effekter af en bestemt metode op imod sædvanlig eller anden indsats, fx MST, som i den svenske effektundersøgelse har samme virkning som at stå på venteliste til MST. Dels også fordi effektstudier i høj grad bygger på en amerikansk socialpolitisk model, der er metodeorienteret, hvor vores er foranstaltningsorienteret. Amerikanske studier vedrører som regel en klart afgrænset målgruppe og en veldefineret metodisk indsats, som målgruppen udsættes for. Vi arbejder med en servicelov med et foranstaltningsrepertoire, der hverken har velafgrænsede målgrupper eller veldefinerede metoder. Foranstaltningerne kan antage mange forskellige metodiske former lokalt og rette sig mod diverse forskellige problemprofiler. Jeg siger ikke, at det ikke kan have fordele at

arbejde med relativt veldefinerede metoder over for relativt veldefinerede målgrupper, så arbejdet også kan evalueres, jeg siger blot, at det ikke er sådan, danske socialforvaltninger arbejder, og at det sandsynligvis vil kræve betydelige både socialpolitiske, organisatoriske og professionelle forandringer at gøre det.

Specielt om det forebyggende arbejde og evidens

Rent ud sagt, tror jeg, at den fase, vi er i nu, hvor en række metoder: MST, PMT, MTFC og andre amerikanske bogstavmetoder testes, er en slags barnesko, vi træder. I længden tror jeg ikke, det dur at teste enhver metode, som dukker op fra USA på det skandinaviske marked. Vi har ikke ressourcer til at teste dem alle, hvilket måske også ville være meningsløst i et helt andet socialpolitisk system. Og MST er et godt eksempel på, at en metode erklæres effektiv, så bliver den ved nye undersøgelser erklæret neutral, dvs. ligeså god som ingenting at gøre, og hvad i fremtiden – bliver den effektiv igen? Det er ikke i længden vejen frem. Der må findes en tredje vej mellem at handle evidensbaseret i forhold til enkeltmetoder fra USA og at handle, som vi plejer. Jeg tror, at vejen kunne gå gennem analyse af fælles principper i evaluerede metoder, der aktuelt ser ud til at virke. Et helt foreløbigt bud på de såkaldt forebyggende foranstaltninger, der kan drages af evalueringer af forskellige forebyggende programmer, er, at effektfulde programmer:

- Er bredspektrede og retter sig mod mange problemer på forskellige niveauer samtidigt.
- De er intensive og opsøgende.
- Der er for de fleste programmets vedkommende, men ikke altid, tale om langvarige indsatser.
- De skal være etnisk sensitive (evt. brug af professionelle eller barfodsprofessionelle fra samme etniske grupper som klienterne).
- De skal kunne opvise projektintegritet, hvilket vil sige, at de gennemføres efter forskrifterne fagligt og ressourcemæssigt, ellers kan de ikke evalueres.

Jeg tror, det har en større fremtid for sig at udvikle veldefinerede forebyggende programmer, der modsvarer lokale behov, ihukommende de nævnte fælles principper, og at evaluere programmerne kvalitetspræget end at importere den ene efter den anden amerikanske metode og forsøge at omplante den til Danmark. Når jeg siger evaluere kvalitetspræget, er det i kontrast til flere af de forskellige dokumentationskrav, der skyder op som paddehatte lige nu, hvor fx døgninstitutioner for

børn bruger kostbar tid, som sandsynligvis kunne være brugt bedre på børnene eller samarbejde med deres forældre, på med jævne intervaller at udfylde diverse skemaer, hvis anvendelse er rent administrativ eller ukendt for institutionerne.

Anbringelse uden for hjemmet – kort om effekter

Og hvad gør vi så på anbringelsesområdet? Jeg tager udgangspunkt i vore undersøgelser, der viser, at det ikke forekommer sandsynligt, at de børn, der i dag er anbragt, *i stor skala* kunne være andet, fordi deres situation er for belastet? Derved bliver effekterne af anbringelse et påtrængende spørgsmål.

Helt generelt om effekterne af anbringelse uden for hjemmet må man sige, at de giver anledning til nogen pessimisme.

Under anbringelsen har børnene uforholdsmæssigt mange problemer i forhold til børn, som de kan sammenlignes med. De har markant større skoleproblemer indlæringsmæssigt og socialt, mange har en antisocial adfærd og psykiske problemer samt konfliktfyldte relationer til andre børn og voksne.

Tendensen er også klar for tidligere anbragte børn. De udgør som unge voksne en uforholdsmæssigt socialt dårligt stillet gruppe. Det gælder uanset udfaldsmål. De har dårlige skolepræstationer, et ringe uddannelsesniveau, de er oftere arbejdsløse, har dårligere økonomi og helbred, flere sociale problemer (misbrug, kriminalitet m.m.), og de risikerer hyppigere at dø i en ung alder.

Effektstudier af anbringelser vedrører ofte langvarige anbringelser, i nogle tilfælde kan man næsten tale om de facto adoptioner. Ved langvarige anbringelser må man forvente, at barnet har været udsat for store belastninger før anbringelsen. Men man må også konstatere, at der har været lang tid til at kompensere barnet for manglerne i den sociale baggrund og at skabe bedre udviklingschancer for det. Den langvarige indsats formår imidlertid ikke at bringe børnene på niveau med deres jævnaldrende. De anbragte børn bliver snarere bragt på linje med de socialt dårligst stillede i børnebefolkningen. Dette er ikke et tilfredsstillende resultat af en langvarig samfundsindsats, der både er indgribende, og som lægger beslag på store samfundsmæssige ressourcer. Det rejser spørgsmålet, om ordinære anbringelser imødekommer de ekstraordinære behov, som anbragte børn med mange skader har. Man får den tanke, at de begrænsede resultater skyldes, at man hidtil har

tænkt anbringelse sådan, at miljøskiftet i sig selv er behandlingen. Også under anbringelse skal man imidlertid tænke i bredspektrede programmer, der retter sig mod mange dele af problemkomplekset og mange niveauer samtidigt. Det er ikke blot det enkelte barn, der skal påvirkes, men også omgivelserne, som er en integreret del af problemudviklingen. Man kan håbe på, at ændringerne fra den sidste reform om fokus på børnenes sundhed, skolegang og fritid, kan bidrage til et lidt bredere syn på børnenes behov.

På anbringelsesområdet er der én anbringelsesform, der giver grund til nogen opmuntring. Udenlandsk forskning om slægtspleje – og det er slægts- og ikke netværkspleje, som vi lokalt har begrebsbestemt fænomenet, vi ved noget om – peger på, at børnene udvikles lige så godt som børn i andre anbringelser, og de bevarer mere kontakt med forældrene. Der sker også markant færre sammenbrud i slægtsplaceringer, dvs. at både børn og plejeforældre ser ud til at overkomme problemerne bedre, når de opstår, ligesom begge parter hyppigere har forventninger om, at plejeforholdet vil forløbe stabilt og om nødvendigt permanent gennem barnets opvækst. Vi er i gang med en større dansk evaluering af slægts- og netværkspleje, som jeg ikke kan sige meget om nu. Men med forskerbriller på, har det undret, at man ved sidste anbringelsesreform ikke gav disse plejeformer samme ressourcer som almindelig familiepleje, når der er tale om en entydig dokumentation for slægtsplejens relativt positive virkninger.

Tvang

Jeg bliver lidt på *anbringelsesområdet*. Det er en del af evidenskravet, at man undlader at iværksætte behandlinger, som har ingen eller negative effekter. Eksisterende forskning om de lukkede institutioner, hvis pladsantal er steget betydeligt i de senere år, peger på, at institutionernes succes ikke kan måles på deres behandlingsresultater, men kun på deres evne til at forhindre, at de unge løber bort. Svensk forskning sandsynliggør, at der er en skræmmende høj andel af de unge, der efter udskrivningen har misbrugs- og kriminalitetsproblemer, heraf også en gruppe, som ikke havde det før indskrivningen. Desuden er en socialpædagogisk indsats med henblik på inklusion - eller normalisering om man vil – yderst vanskelig at gennemføre på disse institutioner på grund af deres lukkethed. Man kan fx ikke give de unge nogen beskæftigelse, som der er mening i, man kan kun sætte dem til en imitation af beskæftigelse, som understreger de unges sociale eksklusion. Der er dokumentation for, at blandingen af straf og socialpædagogisk behandling som regel ikke er en cocktail med gode behandlingsmæssige resultater. Den positive virkning, jeg forskningsmæssigt

kan få øje på ved de lukkede institutioner, er, at de kan repræsentere en slags 'helle' for de ekstremt udsatte drenge, der befolker dem, hvor de får ordentlig mad, en seng og fred for et ellers turbulent og mange gange farligt liv i en kort periode.

Tvungen får en skarpere æg i lovforslagene om 'barnets reform' med indføring af *børnepålæg* og skærpelse af reglerne om *forældrepålæg*. Først om børnene/de unge. Mig bekendt er det ikke evalueret, hvilke effekter politiskorte som socialpolitisk virkemiddel har. Men forskningsmæssigt er der belæg for, at andre afskrækkende programmer over for 'rødderne', som man har brugt i USA, har negative effekter og forøger kriminaliteten. Det er programmer som 'Scared straight', hvor unge i skræmmehensigt sættes i voksenfængsel en kort tid, og 'Boot camps', hvor de unge udsættes for ekstrem eksersits.

I et indlæg på en lignende høring med retsudvalget for et par år siden sagde Flemming Balvig, at der er to ting, der har væsentlig positiv effekt over for de kriminelle unge: *uddannelse og kærlighed*. Dvs. at der er personlig gevinst for de utilpassede unge og en samfundsmæssig gevinst i at opruste støtten til skolegang, uddannelse og arbejde så stærkt og substantielt, som det overhovedet er muligt. Og på samme måde at bane vejen for de antisociale unge til allehånde almindelige arenaer, hvor de har chancen for at få prosociale venner og måske også den prosociale kæreste, som igen og igen i forskningen viser sig at være et vendepunkt og begyndelsen til igangsættelse af en god spiral. I den gode børnesag, herunder sager med de store 'rødder', er der altid grund til at arbejde målrettet med de ting, der er nøglen til de fleste goder i voksenlivet, nemlig at lære at læse og regne og skrive og at få arbejde. Der er brug for udfoldelse af al mulig fantasi omkring, hvordan man kan fange de unges interesse indlæringsmæssigt. Og der er praksiserfaringer for, at de unges motivation og selvdefinering af, hvad der er behov for, er et væsentligt element, hvis man for alvor skal engagere dem i at lære.

Endelig, hvad vil man faktisk stille op med de unge, hvis pålæg bryder sammen, ligesom en del anbringelser bryder sammen? Og jeg er sikker på, at det vil ske i vid udstrækning, hvis ikke pålæggene modsvarer de unges ønsker. Jeg tror, at man bliver nødt til at se i øjnene, at unge i almindelighed ikke kan udvikles via tvang, men at succeskriteriet er at udvikle programmer for de unge, som både er udviklende i en prosocial retning, og som interesserer dem.

Så er der *forældre på læggene*, som nu skærpes. Det er en tvang over for de allerdårligst stillede forældre med de færreste ressourcer. Jeg hører af og til den myte i praksis, at der også er fortravlede og ellers ressourcerige forældre, hvis børn bliver 'rødder'. Det er forskningsmæssigt veldokumenteret så mange gange, at det knap er værd at undersøge mere, at det ikke forholder sig sådan. De børn, der kommer i samfundets søgelys, er børn af enlige, fattige, socialt ekskluderede forældre, der dertil mange af dem har en kraftig overforekomst af sygdom og sociale afvigelser, fx misbrug. Der er overvejende tale om forældre, der i andre sammenhænge ikke anses for at have tilstrækkelig kapacitet til at tage vare på deres børn. Dertil kommer, at tvang over for forældrene ikke anerkender, at børn er multisocialiserede. Naturligvis er forældre vigtige, men dels bidrager barndommens institutioner fra vuggestue til 9.klasse kraftigt til stort set alle danske børns socialisering og til børnenes eksklusion, når de groft sagt ikke er mainstream børn. Dels er kammerater en vigtig socialiseringsfaktor, jo ældre børnene bliver, jo vigtigere er de. Endelig tager tvangsbestemmelser ikke højde for den pointe, at det på alle måder er vigtigt at finde positive samarbejdsrelationer til forældre til børn i nød. Socialt arbejde har altid en dobbelthed af hjælp og kontrol. Jeg opfatter børne- og forældre på læggene i lovforslaget som kontrol, der vil besværliggøre, at vi får langt vigtigere udviklingsperspektiver på dagsordenen. Når jeg entydigt opfatter forslagene som kontrol, skyldes det, at de ikke retter sig mod alle børn med problemer og deres forældre. Det er de større børn, der generer os andre, og deres forældre, der er målgruppen. Man har, så vidt jeg kan læse mig til, ikke planer om at give pålæg til fx de selvskadende børn og deres forældre, sandsynligvis ud fra en opfattelse af, at det er børn og familier, der skal hjælpes. Jeg afviser ikke, at nogle forældre kunne have gavn af fx et informativt forældre kursus, men det kan også gives af frivillighedens vej, man behøver ikke at opfinde et helt system af tvangsrekvisitter.

Til sidst nogle få ord om *tvangsadoptionsforslaget*. Der eksisterer et begrænset antal undersøgelser, som sammenligner udviklingen hos adopterede børn, sammenlignet med anbragte børn. En del af disse studier er mindre studier, de er ikke alle nye, og de er udført i andre kulturelle kontekster. Ikke alle har en kvalitet, så det er muligt at gøre sig tanker om, hvorvidt der fra starten har været en selektionsbias, dvs. at de adopterede børn fra starten har været bedre stillet end de anbragte børn. Nogle få velgennemførte studier, ikke mindst et stort, lidt ældre studie fra Sverige, peger på, at det går de adopterede børn bedre end både en gruppe langtidsanbragte børn og en gruppe, der blev hjemgivet til relativt socialt dårligt stillede hjemmemiljøer, og at dette ikke blot kan skyldes selektionsbias. Der er altså forskning, der dokumenterer, at adoptivbørn har bedre

udviklingschancer end anbragte børn. Jeg ville imidlertid gerne som forsker, før vedtagelse af så alvorlige lovændringer som tvangsadoptioner, gerne se flere, store, nye og velgennemførte undersøgelser fra vort nærområde, inden jeg med stor sikkerhed turde sige, at det er forskningsmæssigt gennemdokumenteret, at adopterede børn alt andet lige har bedre udviklingschancer end anbragte børn. Det er vigtigt, at undersøgelserne er fra socialpolitiske systemer, vi kan sammenligne os med, fordi det viser sig i nogle evalueringer, at diverse interventioner ikke er så effektive i de nordiske lande som i USA, sandsynligvis fordi vor sædvanlige praksis, som interventionerne sammenlignes med, har højere kvalitet hos os.

Det kan også undre, når man mener, at der er tilstrækkeligt forskningsmæssigt belæg for tvangsadoptioner, at man ikke i større stil finder belæg for åbne adoptioner. Der er undersøgelser, der dokumenterer, at åbne adoptioner er bedre for både børnene, de biologiske forældre og adoptanterne.

Flere forhold er underbelyste, hvad tvangsadoptioner angår. Fx omtaler lovforslaget ikke, at sammenbrud både før og efter adoptionen formelt er gået igennem, er et kendt fænomen i forbindelse med den type adoptioner. Engelske og amerikanske undersøgelser kommer til forskellige sammenbrudsfrekvenser, mellem godt 10 % til 40 % af adoptionerne bryder sammen. Det er lidt lavere sammenbrudsfrekvenser end for sammenbrud i anbringelser, men under alle omstændigheder er det et fænomen, man må tage alvorligt. Også dette ville jeg gerne have bedre forskningsmæssigt belyst inden for en socialpolitisk kontekst, som ligner vor egen mest muligt.

Endelig en kommentar til forslaget om, at tvangsadoptioner vil kunne anvendes over for børn, der har været anbragt 3 år og derover. En kollega og jeg har i en anden sammenhæng regnet på alle børn, 0-17 år, anbragt i 2005. Det var i alt 14.246 børn. 52 % af dem, svarende til 7.408 børn, havde været anbragt 3 år og derover. Det vil sige, at det er ganske mange børn, der potentielt opfylder lovforslagets krav om anbringelsens varighed, hvilket stiller særlige krav til en yderst præcis definition af, i hvilke tilfælde tvangsadoption kan komme på tale.

Sammenfatning

En sammenfatning af de elementer i den såkaldt 'gode børnesag', jeg i dag vil hæfte mig ved, er således:

1. At barnets deltagelse i dets egen klientkarriere udvides og fordybes, at barnet får mere støtte i svære processer, og at man så vidt muligt tager barnets egen definition af problemer og løsningsforslag som et seriøst udgangspunkt for indholdet i foranstaltningerne.
2. At der bliver lagt flere kræfter i en positiv inddragelse af forældre i barnets liv, også selvom forældres rolle ved anbringelse uden for hjemmet ændres. Samarbejde med forældre er en forudsætning for et sammenhængende børneliv for anbragte børn.
3. At stabilitet i anbringelser tilstræbes, specielt for de store børn, hvor problemet er størst.
4. Til højere stabilitet for de større børn hører at arbejde med udvikling af anbringelsesformer, som de anbragte unge i højere grad finder sig til rette i, og som kan rumme de unges konflikter.
5. At skolegang og indlæring er et centralt mål for arbejdet med børn i nød, og at der bruges fantasi og intellekt på at udvikle undervisningsformer, som kan interessere børnene for at lære.
6. At producere kundskab, som kan styrke evidens i en dansk socialpolitisk model, uden at rutinisere socialt arbejde via manualer og uden at smide mange års erfaringsbaseret kundskab ud med badevandet.
7. At arbejde på ekstraordinære anbringelsesløsninger for mindre børn, der integrerer fokus på alle barnets konflikter og problemskabende faktorer i barnets omgivelser, men henblik på at møde børnenes ekstraordinære behov.
8. At styrke anbringelsesformer, som har kendte positive resultater, fx slægtsplejeanbringelser.
9. I videst muligt omfang at undgå tvangsforanstaltninger, som enten har kendt negativ eller ukendt evidens.
10. At tvangsadoptioner stilles i bero, til der foreligger mere dokumentation om alle aspekter af tvangsadoptionen.